

Spodbujanje kognitivnega, čustvenega in socialnega razvoja s pomočjo glasbe: študija primera učenca s posebnimi potrebami

Mira Kuzma*
Osnovna šola Preska, Medvode

Povzetek: Cilj študije je bil izboljšati nekatere kognitivne in socialne sposobnosti ter spretnosti devetletnega dečka s posebnimi potrebami z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo. V akcijsko raziskovanje (kvalitativna študija primera) so se aktivno in enakopravno vključili poleg mene kot šolske psihologinje tudi dečkova učiteljica, mati in deček sam. Po devetmesečnem obdobju intervencij, predvsem s pomočjo glasbe (zlasti individualnih in skupinskih specialnih glasbenih dejavnosti) smo vsi člani skupine, aktivno vključeni v raziskovanje, zaznali učinek intervencij – uspešnost reševanja problemov koncentracije (in s tem povezanega obvladovanja poštevance), učnih navad, splošnega učnega uspeha, čustvene in socialne zrelosti. Rezultati raziskovanja so potrdili vse predhodno postavljene delovne hipoteze, da bo uporaba različnih metod in tehnik pomoči z glasbo ugodno vplivala na (i) dečkovo koncentracijo (in s tem povezano obvladovanje poštevance), (ii) dečkove učne navade in splošni učni uspeh in (iii) dečkovo čustveno in socialno zrelost.

Ključne besede: pomoč z glasbo, kognitivni razvoj, čustveni razvoj, socialni razvoj, študija primera

Stimulating cognitive, emotional and social development with the help of music: Case study of the pupil with special needs

Mira Kuzma
Preska Primary School, Medvode, Slovenia

Abstract: The goal of the study was to improve some cognitive and social abilities and skills of the nine-year-old boy with special needs by using different kinds of methods and techniques of help with music. In the action research (the qualitative case study) were actively and on equal terms involved beside me as school psychologist, boy's teacher and his mother and also a boy alone. After a nine months long period of intervention, especially by the help of music (especially by individual and group remedial music making) all members of the group actively involved in researching perceived effect of the interventions – efficiency of solving problems with concentration (and with that connecting knowledge of multiplication table), learning habits, general learning results, emotional and social maturity. The results of the research confirmed the all-working hypotheses, that the use of different methods and

---

*Naslov / address: Mira Kuzma, univ. dipl. psih., specialistka pomoči z umetnostjo, Osnovna šola Preska, Preška cesta 22, 1215 Medvode, Slovenija, e-mail: mira.kuzma@guest.arnes.si

techniques of help with music will have a positive effect on (i) boy's concentration (and with that connecting knowledge of multiplication table), (ii) boy's learning habits and his general learning results and (iii) boy's emotional and social maturity.

Key words: music therapy, cognitive development, emotional development, social development, case study

CC=3570

V praksi je izraz glasbena terapija pogosto uporabljen za označevanje različnih oblik pomoči z glasbo. Nizozemski strokovnjak Frans Schalkwijk precej natančno definira tri oblike pomoči z glasbo: glasbene aktivnosti, specialne glasbene dejavnosti in glasbeno terapijo (Schalkwijk, 1994).

Glasbene aktivnosti

Z izrazom glasbene aktivnosti Schalkwijk (1994) označuje različne načine skupinskega glasbenega ustvarjanja, za katere ni nujno, da potekajo z namenom glasbenega izobraževanja. Primeri glasbenih aktivnosti bi lahko bili petje v zboru, igranje v orkestru ali pripravljanje mjuzikla. Prispeti do končnega glasbenega rezultata (dobro skupno igranje, odlična predstava in podobno) ima v glasbenih aktivnostih prioriteto, kako se posamezni klient znajde v tem, pa predstavlja terapevtu drugotno, vendar kljub temu pomembno skrb. Čeprav se pri glasbenih aktivnostih ne oblikujejo specifični individualni smotri, imajo lahko te aktivnosti za klienta velik pomen. Nekaterim klientom sodelovanje v glasbenih aktivnostih daje veliko občutkov zadovoljstva in lahko celo prispeva k razvijanju ali krepitvi samozaupanja. Sodelovanje v glasbenih aktivnostih vodi tudi v navajanje na red in učenje prilagajanja skupnemu načrtu in pravilom. Tudi učitelj lahko z ustreznim vpeljevanjem najrazličnejših glasbenih aktivnosti v učni proces zelo dobro vpliva na učence.

Specialne glasbene dejavnosti

Specialne glasbene dejavnosti se lahko izvajajo skupinsko ali individualno. Tako kot pri glasbenih aktivnostih poskuša glasbeni terapevt tudi pri teh dejavnostih klienta »nekaj« naučiti. Kot je učenje o glasbi in prejemanje zadovoljstva z ustvarjanjem glasbe v središču glasbenih aktivnosti, gre pri specialnih glasbenih dejavnostih izključno za učenje skozi glasbo. Poglavitno pri izvajanju specialnih glasbenih dejavnosti je razvijanje in spodbujanje palete posameznikovih sposobnosti in spretnosti. Učenje glasbenih aktivnosti in doseganje končnega glasbenega rezultata je v primerjavi z osnovnim smotrom drugotnega pomena. Pri specialnih glasbenih dejavnostih je

pomembno, da uporaba glasbenih sredstev klientu ponuja prijetno aktivnost, ki ga spodbuja k učenju različnih, pogosto z glasbo bolj malo povezanih vsebin, kot so urjenje koncentracije, poštevanka, spoznavanje metod in tehnik uspešnega učenja, sprostitvenih tehnik, pravil ustreznega obnašanja, urjenje komunikacijskih spretnosti idr. (Schalkwijk, 1994).

Z glasbo lahko otroku pomagamo usvojiti poštevanko na zabaven, sproščen način. O poštevanki vsakega števila sem sestavila pesem in jo uglasbila. Glasba je lahko v pomoč pri spoznavanju metod in tehnik uspešnega učenja. Za doseg tega smotra sem sestavila mjuzikl Umetnost učenja v petih ritmih. Skozi petje in ples otroci spoznavajo učinkovit način učenja po šestih učnih korakih (Kuzma, 2002). O vsakem učnem koraku sem oblikovala pesem, jo uglasbila in sestavila ples. Tudi pri spodbujanju ustreznega vedenja in pozitivne samopodobe imajo lahko specialne glasbene dejavnosti pomembno vlogo. V ta namen sem priredila štiri glasbene pravljice (Ortner, 1995; 1997) in jih predvsem glasbeno obogatila. Otroci se ob poslušanju glasbe, petju pesmic, improvizaciji z glasbenimi instrumenti in dramatizaciji učijo opazovati sebe in druge, pravil ustreznega obnašanja, komunikacijskih spretnosti, sprostitvenih tehnik idr. Za spodbujanje ugodnega ozračja v razredu sem sestavila mjuzikl z naslovom Ustvarimo srečen razred, s pomočjo katerega učenci razmišljajo o pomenu razrednih pravil in posledicah njihovega kršenja (Kuzma, 2002).

Glasbena terapija

Tretja oblika pomoči z glasbo je glasbena terapija, ki se najpogosteje izvaja individualno. V glasbeni terapiji je primarnega pomena iti skozi terapevtski proces, medtem ko to, kakšen bo glasbeni rezultat, ne igra posebne vloge. Potek procesa omogoča tudi izbor ustreznih tehnik. Bolj ko je terapevtovo delo usmerjeno v proces, manj pomembne postanejo ustaljene aktivnosti, medtem ko glasbena improvizacija dobiva vedno večjo vlogo. Terapevt si prizadeva s klientom vzpostaviti in vzdrževati odnos z namenom, da se rešijo ali zmanjšajo klientove psihične težave, konflikti ali motnje. Ena izmed pomembnih predpostavk v glasbeni terapiji je, da se bodo klientovi psihični problemi sami izrazili, ko bosta glasbeni terapevt in klient skupaj ustvarjala glasbo. V procesu glasbenega ustvarjanja nato klient probleme predeluje tako, da jih na različne načine podoživlja. Delovne metode glasbene terapije se teoretično jasno razlikujejo od delovnih metod specialnih glasbenih dejavnosti, še bolj pa od delovnih metod glasbenih aktivnosti. V praksi pa je lahko glasbena terapija integrirana v druge dejavnosti, zlasti v individualne specialne glasbene dejavnosti (Schalkwijk, 1994).

Metoda

Udeleženeec

Udeleženeec je bil devetletni deček Gal, tretješolec. V šolo je vstopil s sedmimi leti. Njegova šolska zrelost je bila slaba. Zlasti nizki sta bili socialna in čustvena zrelost. Vzgojiteljica je opazala vedenjske probleme, probleme prilagajanja skupini in avtoriteti ter nizko storilnostno naravnost. Na testu POŠ je Gal dosegel povprečni testni rezultat, vendar je bil testni profil precej razgiban. Podtestni rezultati so segali od podpovprečja (grafomotorične sposobnosti, dojemanje količin), povprečja (govorno razumevanje), pa celo do nadpovprečja (rezoniranje).

Psihološki pregled, ki sem ga izvedla tudi s pomočjo testa WISC in testa LB-R, je pokazal, da je globalna ocena dečkove inteligentnosti otežena zaradi zelo visokih razlik, rezultati segajo od nadpovprečnih do mejnih. Njegova učna učinkovitost je pomembno znižana zaradi hitro skrenljive, nihajoče pozornosti, ki otežuje miselno usmerjanje, vztrajnost in sledenje cilju, v svojih reakcijah je izrazito impulziven. Zaradi zavedanja specifičnih učnih primanjkljajev (šibko pomnjenje) in želje po šolskem uspehu, se pri dečku še stopnjuje notranja negotovost, ki lahko sproža izbruhe agresivnega vedenja.

Pripomočki

Merski pripomočki:

- Wechslerjev test inteligentnosti za otroke (WISC)
- Likovni test L. Bender – razvojni sistem ocenjevanja (LB-R)
- anamneza o šolskem novincu
- Preizkus pripravljenosti otroka na šolo (POŠ)
- Vprašalnik o vedenjskih reakcijah otrok
- Matični list
- zvezek, ki ga uporablja za pisanje raziskovalnega dnevnika šolska psihologinja
- zvezek, ki ga uporablja za pisanje raziskovalnega dnevnika Galova učiteljica
- zvezek, ki ga uporablja za pisanje raziskovalnega dnevnika Galova mati
- obrazec, s pomočjo katerega se vodi skupinski pogovor in oblikuje zapisnik (glej tabelo 3)
- obrazec, s pomočjo katerega se oblikuje priprava na individualne in skupinske specialne glasbene dejavnosti (glej tabelo 4)

Pripomočki za izvajanje pomoči z glasbo:

- Orffov instrumentarij
- CD predvajalnik

- Avdiokasete (Kuzma, 2002)
- Glasbena spremljava za petje poštevank,
- Glasbena spremljava za petje šestih učnih korakov,
- Sproščanje (Willians: Fantazija; Schubert: Oktet v F duru, D803; Purcell: Zvok trobente in zrak);
- Spodbujanje učenja (Mozart: Mala nočna glasba, K525; Mozart: 40. simfonija v G molu, K550; Holst: Planeti – Jupiter; Čajkovski: Marš, Ruski ples, Španski ples)
- Videokaseta: Umetnost učenja
- Pripravljeno gradivo
- Urjenje koncentracije s pomočjo specialnih glasbenih dejavnosti
- Urjenje poštevank s pomočjo specialnih glasbenih dejavnosti
- Spodbujanje primerne vedenja s pomočjo glasbene pravljice Igrajmo se Indijance
- Spodbujanje pozitivnega čustvenega razvoja in učenje sprostitvene tehnike (vodeno dihanje in vizualizacija ob glasbi) s pomočjo glasbene pravljice »Visnopintek«
- Spodbujanje ustreznega vedenja s pomočjo glasbene pravljice »Tomaž in črni krokar«
- Spodbujanje pozitivnega čustvenega razvoja s pomočjo glasbene pravljice »Mali, Žoga in Prekla«
- Spodbujanje ugodne razredne klime in socialnih spretnosti s pomočjo mjuzikla »Ustvarimo srečen razred«
- Spoznavanje metod in tehnik učenja ter spodbujanje socialnih spretnosti s pomočjo muzikla »Umetnost učenja v petih ritmih«.

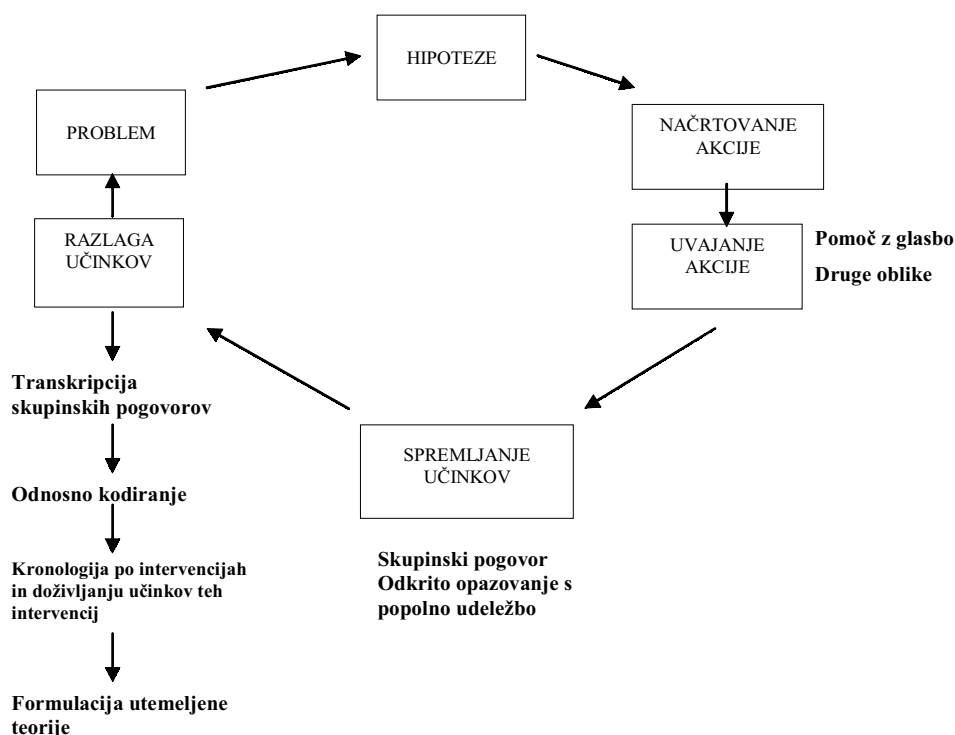
Postopek

Da bi bil cilj študije dosežen, sem se odločila za kvalitativno raziskovanje in sicer po modelu akcijskega raziskovanja (glej sliko 1). Projekt je trajal deset mesecev.

Ko je bil teren raziskovanja več ali manj pripravljen, so se poleg mene v raziskovanje aktivno in enakopravno vključili tudi Galova učiteljica, Galova mati in Gal sam (glej tabelo 1). Skupaj smo oblikovali okvirne probleme raziskovanja in delovne hipoteze (glej tabelo 2) ter postopoma tudi načrte akcije.

Učinke akcije smo spremljali s pomočjo dveh metod:

- Odkrito opazovanje s popolno udeležbo: vsak opazovalec (šolska psihologinja, Galova učiteljica in Galova mati) je vpisoval svoja opažanja glede problemov raziskovanja v svoj raziskovalni dnevnik, pri čemer je bil pozoren predvsem na to, kaj je naredil, da bi problem rešil, kaj ga je pri tem oviralo, kako se je pri reševanju problemov počutil in kakšni so njegovi načrti za nadaljnje delo.
- Skupinski pogovor: dogovorili smo se, da se bomo sestajali vsak mesec enkrat,

Slika 1: Prikaz modela, po katerem je potekalo raziskovanje (prirejeno po Požarnik, 1991, str. 53).

po potrebi lahko tudi večkrat ter ocenili, kako smo se približali rešitvi problemov, po potrebi probleme raziskovanja in načrt akcije dopolnili oziroma spremenili. Na skupinskem razgovoru smo vsi, ki smo bili aktivno vključeni v raziskovanje (šolska psihologinja, Galova učiteljica, Galova mati in Gal) spregovorili o svojih opažanjih. Skupinski razgovor sem vodila na osnovi obrazca (tabela 3), ki sem ga že vnaprej pripravila in oblikovala zapisnik. Na podlagi zapisnika smo oblikovali načrt akcije za naslednji mesec – zlasti smo temeljito izdelali pripravo na individualne in skupinske specialne glasbene dejavnosti s pomočjo že vnaprej pripravljenega obrazca (tabela 4). Skupinske specialne glasbene dejavnosti so se izvajale s celim tretjim razredom, ki šteje 20 učencev in katerega član je seveda tudi Gal (glej tabelo 1).

Zapisnike skupinskih pogovorov sem kvalitativno analizirala, tako da sem jih uredila in prepisala in tudi odnosno kodirala. Z vnaprej izdelanim instrumentom (shema za kategoriziranje ali diagnosticiranje) sem ugotavljala, kako empirični podatki ustrezajo vnaprej danim pojmovnim kategorijam (intervencijam za izboljšanje koncentracije oz. znanja poštevanke, učnih navad in splošnega učnega uspeha oz. čustvene in socialne zrelosti ter doživljanja učinkov teh intervencij s strani šolske psihologinje, učiteljice,

Tabela 1: Časovni razpored raziskovanja.

Mesec	Faza	Potek	Aksijski raziskovalci
September	Priprava terena za raziskovanje	Pridobitev dovoljenja za raziskovanje (od Galovih staršev) in za aktivno sodelovanje pri raziskovanju (od Galove učiteljice, Galove matere in Gala) Urejanje že zbrane šolske dokumentacije o Galu Zbiranje dodatnih podatkov o Galu	Šolska psihologinja
Oktober	Oblikovanje splošnega načrta	Oblikovanje problemov raziskovanja Oblikovanje hipotez Oblikovanje načrta za akcijo v mesecu oktobru	Šolska psihologinja Galova učiteljica Galova mati Gal
	Izvajanje prvega akcijskega koraka	Zapisovanje opažanj v dnevnik	
November	Evalvacija prvega akcijskega koraka	Novembrski skupinski pogovor	Šolska psihologinja Galova učiteljica
	Revizija splošnega načrta	Načrt za akcijo v mesecu novembru	Galova mati
	Izvajanje drugega akcijskega koraka	Zapisovanje opažanj v dnevnik	Gal
December	Evalvacija drugega akcijskega koraka	Decembrski skupinski pogovor	Šolska psihologinja Galova učiteljica
	Revizija splošnega načrta	Načrt za akcijo v mesecu decembru	Galova mati Gal
	Izvajanje tretjega akcijskega koraka	Zapisovanje opažanj v dnevnik	
Januar	Evalvacija tretjega akcijskega koraka	Prvi januarski skupinski pogovor	Šolska psihologinja Galova učiteljica
	Revizija splošnega načrta	Načrt za akcijo v mesecu januarju	Galova mati
	Izvajanje četrtega akcijskega koraka	Zapisovanje opažanj v dnevnik	Gal
	Evalvacija četrtega akcijskega koraka	Drugi januarski skupinski pogovor	
	Nadaljevanje izvajanja četrtega akcijskega koraka	Zapisovanje opažanj v dnevnik	
Februar	Ponovna evalvacija četrtega akcijskega koraka	Februarski skupinski pogovor	Šolska psihologinja Galova učiteljica
	Revizija splošnega načrta	Načrt za akcijo v mesecu februarju	Galova mati Gal
	Izvajanje petega akcijskega koraka	Zapisovanje opažanj v dnevnik	
Marec	Evalvacija petega akcijskega koraka	Marčevski skupinski pogovor	Šolska psihologinja Galova učiteljica
	Revizija splošnega načrta	Načrt za akcijo v mesecu marcu	Galova mati
	Izvajanje šestega akcijskega koraka	Zapisovanje opažanj v dnevnik	Gal
April	Evalvacija šestega akcijskega koraka	Aprilski skupinski pogovor	Šolska psihologinja Galova učiteljica
	Revizija splošnega načrta	Načrt za akcijo v mesecu aprilu	Galova mati
	Izvajanje sedmega akcijskega koraka	Zapisovanje opažanj v dnevnik	Gal
Maj	Evalvacija sedmega akcijskega koraka	Majski skupinski pogovor	Šolska psihologinja Galova učiteljica
	Revizija splošnega načrta	Načrt za akcijo v mesecu maju	Galova mati
	Izvajanje osmega akcijskega koraka	Zapisovanje opažanj v dnevnik	Gal
Junij	Evalvacija osmega akcijskega koraka – zaključek raziskovanja	Junjski skupinski pogovor	Šolska psihologinja Galova učiteljica Galova mati Gal

Tabela 2: Okvirni problemi in delovne hipoteze raziskovanja.

OKVIRNI PROBLEMI	DELOVNE HIPOTEZE
<p>Učenec ima zelo šibko koncentracijo. Ali bi jo lahko izboljšali z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo?</p> <p>Učenčevo mehanično pomnjenje je šibko, kar se odraža v njegovem slabem znanju poštevance. Ali bi lahko z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo izboljšali njegovo znanje poštevance?</p> <p>Učenec ima slab učni uspeh in slabe učne navade. Ali bi lahko z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo izboljšali njegov učni uspeh in učne navade?</p> <p>Učenec ima čustvene in vedenjske težave. Ali bi lahko z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo izboljšali njegovo čustveno zrelost (dvignili njegovo samopodobo, zmanjšali njegovo agresivnost, impulzivnost) in socialno zrelost (naučili določenih socialnih norm in komunikacijskih veščin)?</p>	<p><i>Prva hipoteza</i> Uporaba različnih metod in tehnik pomoči z glasbo bo ugodno vplivala na dečkovo koncentracijo.</p> <p><i>Druga hipoteza</i> Uporaba različnih metod in tehnik pomoči z glasbo bo ugodno vplivala na dečkovo znanje poštevance.</p> <p><i>Tretja hipoteza</i> Z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo se bodo izboljšale dečkove učne navade in učni uspeh.</p> <p><i>Četrta hipoteza</i> Z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo se bo izboljšala dečkova čustvena in socialna zrelost.</p>

Tabela 3: Obrazec, s pomočjo katerega se vodi skupinski pogovor in oblikuje zapisnik.

Vprašanja za psihologinjo	PROBLEMI AKCIJSKEGA RAZISKOVANJA			SKLEPI
Kaj sem naredil, da bi problem rešil?				
Kaj me je oviralo?				
Kako sem se počutil?				
Predlogi za nadaljnje delo				
Vprašanja za učiteljico	PROBLEMI AKCIJSKEGA RAZISKOVANJA			SKLEPI
Kaj sem naredil, da bi problem rešil?				
Kaj me je oviralo?				
Kako sem se počutil?				
Predlogi za nadaljnje delo				
Vprašanja za mater	PROBLEMI AKCIJSKEGA RAZISKOVANJA			SKLEPI
Kaj sem naredil, da bi problem rešil?				
Kaj me je oviralo?				
Kako sem se počutil?				
Predlogi za nadaljnje delo				
Vprašanja za učenca	PROBLEMI AKCIJSKEGA RAZISKOVANJA			SKLEPI
Kaj sem naredil, da bi problem rešil?				
Kaj me je oviralo?				
Kako sem se počutil?				
Predlogi za nadaljnje delo				
Opombe				

Tabela 4: Obrazec, na osnovi katerega se oblikuje mesečna priprava na individualne in skupinske specialne glasbene dejavnosti.

Dolgoročni smotri				
Ura				
Kratkoročni smotri				
Pripomočki				
Potek dela				
Opombe o realizaciji smotrov				
Ovire				
Občutki				
Predlogi				

matere in Gala v posameznih mesečnih obdobjih; glej tabelo 5). Sestavila sem kronologijo po intervencijah in doživljanju učinkov teh intervencij v posameznih mesečnih obdobjih in sicer ločeno za tri sklope problemov (koncentracija; znanje poštevanke, učne navade in splošni učni uspeh; čustvena in socialna zrelost). Nato sem oblikovala še kronološki povzetek ključnih obdobji dogajanja (glej sliki 2 in 3) ter analizo intervencij glede na reševanje treh različnih problemov (koncentracija; poštevanke, učne navade in učni uspeh; socialni in čustveni problemi – glej sliko 4). Vse to pa me je privedlo do formulacije utemeljene teorije.

Kvalitativna analiza in ugotovitve

Ker so me predvsem zanimali Galovi konkretni problemi in ne toliko samo golo preverjanje hipotez, izpeljanih iz neke že obstoječe teorije, sem se odločila za kvalitativno raziskovanje – po modelu akcijskega raziskovanja in skušala preko kvalitativne analize raziskovalnega gradiva (zapisniki skupinskih pogovorov) oblikovati t.i. utemeljeno teorijo. »Utemeljena teorija« je slovenski prevod izraza »grounded theory« Glaserja in Straussa. To je teorija, ki zraste iz empiričnega temelja in jo sproti utemeljujemo (Mesec, 1998, str. 52). Raziskovanje je bilo precej odprto – dopuščena je bila možnost, da se problemi in hipoteze med potekom raziskovanja spreminjajo, da se spreminja način pomoči, idr. v ospredju je bilo vseskozi počutje našega klienta (Gala) in temu je bilo podrejeno vse ostalo. Problemov in hipotez, ki smo si jih načrtali pred pričetkom raziskovanja, nam ni bilo potrebno spreminjati. Vsak mesec smo nekoliko spremenili način pomoči.

Prva dva meseca sem pomoč z glasbo (individualne specialne glasbene dejavnosti) izvajala sama, z minimalno pomočjo učiteljice (glasbene aktivnosti) in brez pomoči staršev. Čutila sem, da je samo moje angažiranje premalo, da bi lahko vsi

Tabela 5: Shema za kategoriziranje ali diagnosticiranje, s pomočjo katere sem izvajala odnosno kodiranje.

Intervencije za izboljšanje koncentracije				Doživljanje učinkov intervencij			
ISGD	SSGD	GA	Ostalo	Psiholog	Učitelj	Mati	Gal
							

Intervencije za izboljšanje znanja poštevanke, učnih navad, splošnega učnega uspeha				Doživljanje učinkov intervencij			
ISGD	SSGD	GA	Ostalo	Psiholog	Učitelj	Mati	Gal
							

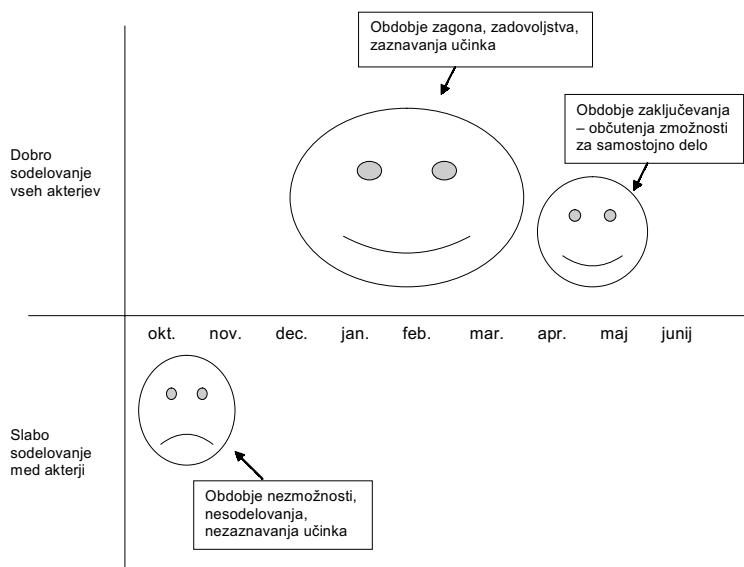
Intervencije za izboljšanje čustvene in socialne zrelosti				Doživljanje učinkov intervencij			
ISGD	SSGD	GA	Ostalo	Psiholog	Učitelj	Mati	Gal
							

Legenda:

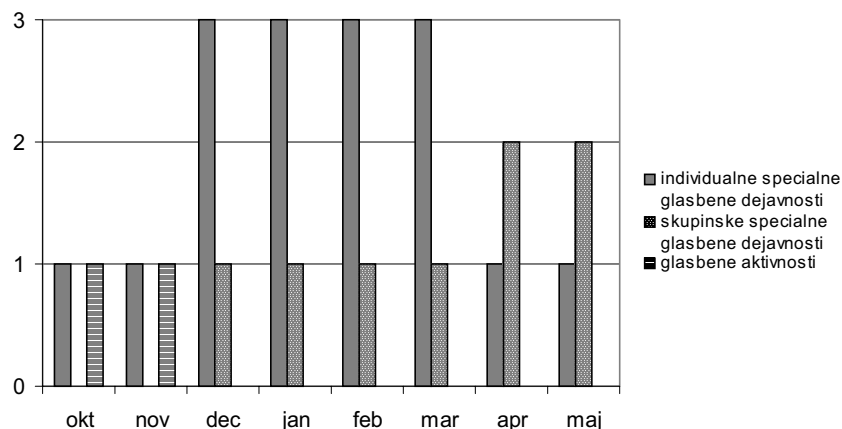
ISGD = individualne specialne glasbene dejavnosti

SSGD = skupinske specialne glasbene dejavnosti

GA = glasbene aktivnosti

Slika 2: Razdelitev raziskovanja v tri obdobja glede na uspešnost sodelovanja med akterji.

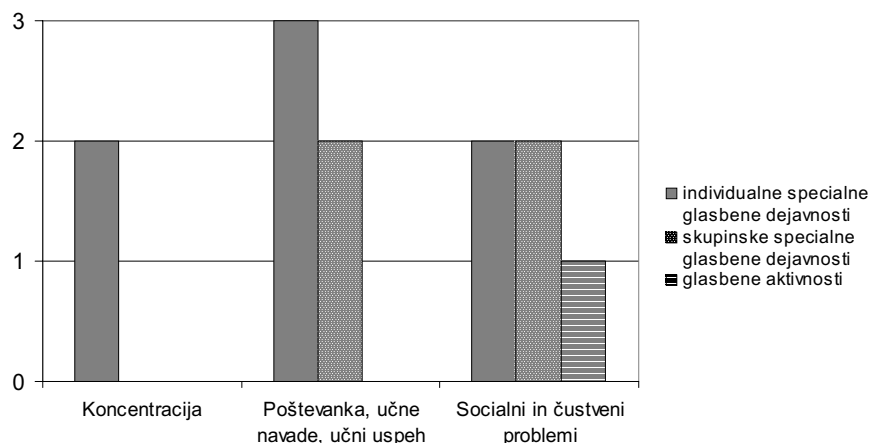

Slika 3: Spreminjanje načina izvajanja pomoči z glasbo in števila izvajalcev posamezne oblike pomoči s časom.

akterji (člani skupine, aktivno vključenih v raziskovanje) zaznali učinek in sem to tudi poudarjala na skupinskih pogovorih. Učiteljica in mati sta potrebovali veliko spodbude in pomoči z moje strani, da sta pričeli spreminjati in odkrivati učinkovitejši način pomoči. Ko sta začeli doživljati učinek – uspešnost svoje pomoči, ni bilo potrebno več toliko spodbude z moje strani. *Obdobje nezmožnosti, nesodelovanja, nezaznavanja učinka* je bilo končano (glej sliko 2).

Tudi način pomoči z glasbo se je spreminjal (glej sliko 3). Najprej so se izvajale individualne specialne glasbene dejavnosti s strani psihologinje in nekoliko glasbene aktivnosti s strani učiteljice – *obdobje nezmožnosti, nesodelovanja, nezaznavanja učinka*. V naslednjem obdobju, *obdobju zagona, zadovoljstva, zaznavanja učinka*, so se v izvajanje individualnih specialnih glasbenih dejavnosti vključili vsi akterji (člani skupine, aktivno vključenih v raziskovanje) - poleg mene še mati in učiteljica, učiteljica pa je ob moji pomoči pričela še z izvajanjem skupinskih specialnih glasbenih dejavnosti. *Z obdobjem zaključevanja* sem prekinila z izvajanjem individualnih specialnih glasbenih dejavnosti in pričela z izvajanjem skupinskih specialnih glasbenih dejavnosti, pri katerih se mi je pridružila tudi učiteljica, mati pa je še naprej nadaljevala z izvajanjem individualnih specialnih glasbenih dejavnosti doma in pri tem občutila zmožnost in zrelost za samostojno delo.

Dolgo časa sem z Galom izvajala individualne specialne glasbene dejavnosti, preden sem se lotila skupinskih specialnih glasbenih dejavnosti. Bila sem mnenja, da bo Gal zrelejši za skupinsko delo, ko pridobi na samozavesti, občutenju lastne uspešnosti in nekaj osnovnih socialnih spretnosti. Pri reševanju različnih problemov so bile v ospredju različne oblike pomoči (glej sliko 4). Individualne specialne glasbene dejavnosti so bile v ospredju pri reševanju problemov koncentracije. Galovo znanje poštevanka, njegove učne navade in učni uspeh smo želeli izboljšati ne samo s pomočjo individualnih specialnih glasbenih dejavnosti, ampak tudi skupinskih specialnih glasbenih dejavnosti

Slika 4: Oblike pomoči in število njihovih izvajalcev za reševanje različnih problemov.

– predvsem kar se tiče izboljševanja učnih navad in učnega uspeha. Skupinske specialne glasbene dejavnosti so prišle najbolj do izraza pri reševanju čustvenih in socialnih problemov. Za razreševanje teh problemov so bile v začetni fazi uporabljene poleg individualnih glasbenih dejavnosti še glasbene aktivnosti, ki so potekale v skupini (s celim razredom).

Z obdobjem zagona, zadovoljstva, zaznavanja učinka so se pričele vse naše predhodno postavljene hipoteze potrjevati in porajati so se pričeli odgovori na naše probleme raziskovanja.

I.

Prvi problem te študije primera je bil odkriti, ali bi lahko izboljšali Galovo koncentracijo z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo. Hipoteza je bila, da bo uporaba različnih metod in tehnik pomoči z glasbo ugodno vplivala na Galovo koncentracijo. Na vaje za izboljšanje koncentracije, ki so se izvajale v okviru individualnih specialnih glasbenih dejavnosti, je Gal že od vsega začetka pozitivno reagiral in želel, da nadaljujeva s takšnim načinom dela. Sama sem pričela opazovati učinke (Gal je bil zmožen opraviti tudi zahtevnejše vaje) šele po dveh mesecih izvajanja, ko jih je Gal skupaj z materjo pričel redno izvajati tudi doma. Takrat je opazila učinek tudi Galova mati, njegova učiteljica pa šele mesec kasneje.

Zaključim lahko, da je za dejanski učinek potrebno redno vsakodnevno izvajanje vaj in ne le enkrat tedensko v okviru individualnih specialnih glasbenih dejavnosti, ki potekajo v šoli. Za sodelovanje je torej nujno potrebno pridobiti starše. Hipoteza, da bo uporaba različnih metod in tehnik pomoči z glasbo ugodno vplivala na Galovo koncentracijo, je bila že po treh mesecih izvajanja individualnih specialnih glasbenih dejavnosti (najprej samo enkrat tedensko v šoli in nato poleg tega še redno vsak dan doma) potrjena s strani vseh članov skupine, aktivno vključenih v raziskovanje

(psihologinje, matere, učiteljice in učenca), saj smo vsi zaznali učinek pomoči z glasbo na Galovo koncentracijo. Ne moremo pa z gotovostjo trditi, da je samo pomoč z glasbo pripomogla k izboljšanju Galove koncentracije. Uporabljali smo tudi druge intervencije (spodbujanje Gala k večji aktivnosti med poukom, sodelovanje s svetovalnim centrom,...), ki sicer niso potekale tako intenzivno in sistematično.

II.

Drugi problem je bil odkriti, ali bi lahko z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo izboljšali Galovo znanje poštevance. Hipoteza je bila, da bo uporaba različnih metod in tehnik pomoči z glasbo ugodno vplivala na Galovo znanje poštevance. Z urjenjem poštevance v okviru individualnih specialnih glasbenih dejavnosti sem pričela že meseca oktobra (enkrat tedensko). Dva meseca nisem opazila bistvenega učinka, ravno tako ne mati, učiteljica in Gal. Šele, ko sta meseca decembra pri individualnih specialnih glasbenih dejavnostih pričeli sodelovati še Galova mati (spodbujanje Gala k rednemu petju poštevance doma po mojih navodilih) in Galova učiteljica (spodbujanje Gala k petju poštevance pred celim razredom), smo vsi zaznali učinek. Naša spoznanja potrjujejo spoznanja Schalkwijk, da lahko pomoč z glasbo pozitivno vpliva na urjenje dolgoročnega in kratkoročnega spomina, s čimer je povezano tudi pomnjenje poštevance (Schalkwijk, 1994, str. 87). Predvidevam, da bi do zaznavanja učinka prišlo že prej, če bi že prej vsi sodelovali pri izvajanju individualnih specialnih glasbenih dejavnosti. Ostanje pa vprašanje, ali je res samo pomoč z glasbo, ki je potekala usklajeno s strani vseh akterjev (članov skupine, aktivno vključenih v raziskovanje), pripomogla k izboljšanju Galovega znanja poštevance. Drugih dogodkov, ki bi potekali istočasno z izvajanjem pomoči z glasbo in vplivali na Galovo znanje poštevance, sicer nismo zaznali oz. se jih nismo zavedali, ne moremo pa z gotovostjo trditi, da jih ni bilo.

III.

Tretji problem študije primera je bil odkriti, ali bi lahko z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo izboljšali Galov učni uspeh in učne navade. Hipoteza je bila, da se bodo z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo izboljšale Galove učne navade in učni uspeh. Prva dva meseca izvajanja enkrat tedensko individualnih specialnih glasbenih dejavnosti (samo s strani šolske psihologinje) ni nihče opazil bistvenega učinka. Pri individualnih specialnih glasbenih dejavnostih sem preko urjenja koncentracije in poštevance želela vplivati na Galov učni uspeh in ga spodbuditi k učinkovitejšemu načinu učenja. Izboljšanje koncentracije in izboljšanje znanja poštevance je verjetno pripomoglo, seveda nekoliko z zamikom in ob dobrem sodelovanju vseh akterjev (učiteljica je zapisovala Galu v beležko, kaj je za domačo nalogo, mati jo je skrbno pregledovala), k izboljšanju Galovih učnih navad in splošnega učnega uspeha. Seveda pa so k temu verjetno veliko pripomogle tudi skupinske specialne glasbene dejavnosti, ki so bile usmerjene na poznavanje metod in tehnik učinkovitega učenja (izvajanje mjuzikla *Umetnost učenja* v petih ritmih ter pogovor o

njegovem sporočilu). Izvajati sem jih pričela šele, ko sem zaključila z izvajanjem individualnih specialnih glasbenih dejavnosti (meseca aprila), in začela opazati pomembnejši učinek meseca maja, ko se je v sodelovanje zelo aktivno vključila tudi Galova učiteljica. Na osnovi dobljenih rezultatov bi lahko hipotezo, da se bodo z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo izboljšale Galove učne navade in splošni učni uspeh, potrdili. Ker je problem izboljšanja splošnega učnega uspeha in učnih navad precej kompleksen, so bile poleg različnih pomoči z glasbo s strani vseh akterjev potrebne še druge intervencije (zapisovanje Galu v beležko, kaj je za domačo nalogo, materino pregledovanje domače naloge, ...). Ostane odprto vprašanje, koliko je k izboljšanju učnih navad in splošnega uspeha dejansko pripomogla pomoč z glasbo in koliko druge intervencije oz. dogodki, ki so potekali sočasno in se jih morda sploh nismo zavedali.

IV.

Četrty problem je bil ugotoviti, ali lahko z uporabo različnih metod in tehnik pomoči z glasbo izboljšamo Galovo čustveno zrelost (izboljšamo samopodobo in zmanjšamo agresivnost, impulzivnost) in socialno zrelost (naučimo določenih socialnih norm in komunikacijskih veščin). Naša hipoteza je bila, da bo uporaba različnih metod in tehnik pomoči z glasbo izboljšala Galovo čustveno in socialno zrelost. Najprej sem želela izboljšati Galovo čustveno in socialno zrelost s pomočjo individualnih specialnih glasbenih dejavnosti, ki so potekale enkrat tedensko, kasneje (meseca aprila), ko je Gal pridobil na samozaupanju, ko sta se njegovi agresivnost in impulzivnost zmanjšali in ko se je naučil osnovnih socialnih norm ter komunikacijskih veščin, pa še vse to utrjevati in izboljšati s pomočjo skupinskih specialnih glasbenih dejavnosti. Prva dva meseca sem se pri nudenju pomoči počutila precej osamljeno, neuspešno in nisem zaznavala pomembnejšega učinka. Glasbene aktivnosti je precej neredno in nenačrtovano izvajala sicer še Galova učiteljica. Med nami akterji ni bilo ustreznega sodelovanja, ravno tako pa tudi ne zaznavanja učinka. Šele v mesecu decembru smo nastopili k reševanju problemov usklajeno. Individualne specialne glasbene dejavnosti je po mojih navodilih pričela redno doma izvajati tudi mati (petje pesmic iz glasbenih pravljic ter pogovor o njihovem sporočilu, ...), Skupinske specialne glasbene dejavnosti pa je po mojih navodilih in pomočjo pričela načrtovano in redno izvajati (najmanj enkrat tedensko) tudi učiteljica v razredu (izvedba mjuzikla Ustvarimo Srečen razred ter pogovor o njegovem sporočilu, poslušanje in izvajanje glasbenih pravljic ter pogovor o njihovem sporočilu, ... V tem času smo tudi vsi akterji pričeli opazovati pozitivne učinke pomoči z glasbo in s tem potrjevati našo četrto hipotezo, da bo uporaba različnih metod in tehnik pomoči z glasbo izboljšala Galovo čustveno in socialno zrelost. Gal še zelo redkokdaj krši razredna pravila (v razredu ne izzivamo z uporabo žaljivk, pretepom, idr., pomagamo sošolcu, ki ga drugi izzivajo, sošolca, ki je sam, povabimo k igri), ima več prijateljev, v razredu se bolje počuti in raje hodi v šolo. Čeprav je verjetno predvsem pomoč z glasbo vplivala na izboljšanje Galove čustvene in socialne zrelosti, ne moremo trditi, da je bil vpliv

drugih intervencij (na primer redna pomoč s strani prostovoljca – nudenje Galu čustveno in socialno podporo) oz. dogodkov, ki se jih morda sploh nismo zavedali, zanemarljiv.

Sklepna razmišljanja

Bistvene točke t.i. utemeljene teorije, do katere sem prišla na podlagi te kvalitativne študije primera, so sledeče: koncentracijo (in s tem povezano obvladovanje poštevanke), učne navade, splošni učni uspeh, čustveno in socialno zrelost lahko izboljšamo z ustrežno obliko pomoči z glasbo. Pomoč z glasbo se mora izvajati dovolj pogosto ter usklajeno s strani vseh izvajalcev in po potrebi dopolniti še z drugimi oblikami pomoči oz. intervencijami. Zelo pomembno je, da glasbeni terapevt pridobi za sodelovanje starše in učitelja otroka, ki potrebuje pomoč. Za reševanje problematike koncentracije so primerne individualne specialne glasbene dejavnosti, medtem ko so predvsem za reševanje problematike socialne in čustvene zrelosti zelo primerne tudi skupinske specialne glasbene dejavnosti. Vendar šele, ko je oseba zrela za reševanje problemov v skupini, zaključimo z individualnimi specialnimi glasbenimi dejavnostmi in pričnemo s skupinskimi specialnimi glasbenimi dejavnostmi.

Literatura

- Kuzma, M. (2002). *Spodbujanje kognitivnega, čustvenega in socialnega razvoja s pomočjo glasbe. Študija primera učenca s posebnimi potrebami. [Stimulating cognitive, emotional and social development with the help of music. The case study of pupil with special needs.]* Neobjavljeno specialistično delo [Unpublished specialistic thesis]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Marentič Požarnik, B. (1991). Razlike med tradicionalnim empirično analitičnim in akcijskim raziskovanjem [Differences between traditional empirical analytic research and action research]. V R.N. Cerar, M. (ur.), *Kako se lotimo akcijskega raziskovanja v šoli [How we are doing action research in a school]* (str. 49 – 64). Radovljica: Didakta.
- Mesec, B. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu [Introduction into qualitative research in social work]*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Visoka šola za socialno delo.
- Ortner, G. (1995). *Pravljice, ki so otrokom v pomoč [Marchen, die den Kindern helfen]*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Ortner, G. (1997). *Nove pravljice, ki so otrokom v pomoč [Neue Marchen die den Kindern helfen]*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Schalkwijk, F.W. (1994). *Music and People with Developmental Disabilities. Music Therapy, Remedial Music Making and Musical Activities*. Bristol, PA: Kingsley.

Prispelo/Received: 15.11.2003

Sprejeto/Accepted: 29.12.2003